

Marskimaa ja sen kasvatin elämäntarina

Juhani Päivänen

Owens, Delia 2020. Suon villi laulu. Suomentanut Maria Lyytinen. WSOY. 416 s.

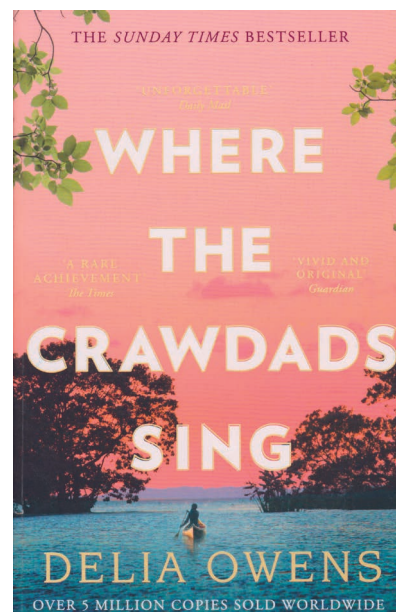
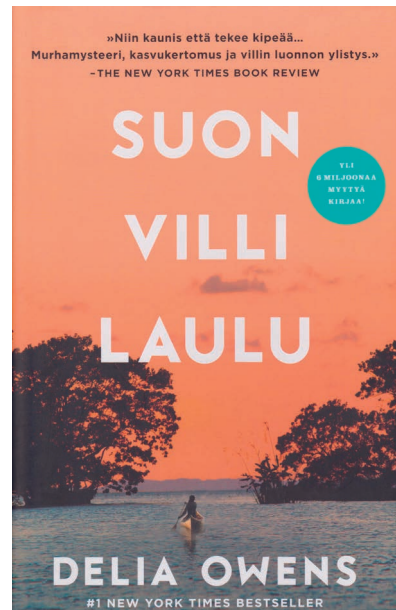
Owens, Delia 2018. Where the Crawdads Sing. GP Putnam's Sons. 370 s.

Eläinbiologi Delia Owens'in (s. 1949) pari vuotta sitten ilmestyneen esikoisromaanin suomennos oli viime kesänä jo ennen ilmestymistään usean viikon ajan kirjastotilausten kärjessä – samoin englanninkielisellä alkuperäisteoksella oli lähes kaksi sataa varausta. Eikä ihme. Kirja on ehtinyt herättää kotimaassaan laajaa huomiota, ja elokuuhun 2020 mennessä sitä oli maailmanlaajuisesti myyty yli 6 miljoonaa kappaletta.

Kirjan tapahtumien aikajanalla (1945–2009) on kolme tasoa: Luonnonmaantieteellisen taustan muodostaa Pohjois-Carolinan rannikon vaikeakulkuiset vuorovesivaikutteiset alavat maat, joita halkovat koukeroiset vesiuomat. Toisen tason keskiössä on lapsena täysorvoksi jääneen ja marskimaan eristämänä lähes erakkona kasvaneen Kya-tytön – rämelikan – lähes uskomaton selviytymistarina. Kolmantena juonteena on pienen rannikkokylän hymypoika-nuorukaisen murhaksi selitetty kuolemantapaus, joka kirjan edetessä kymmenien vuosien aikajanalla kohti viimeisiä sivujaan näyttää jäävän kyläyhteisössään ikuisiksi mysteeriksi.

Kirja jakautuu kahteen osaan: Marskimaa (*The Marsh*) ja Suo (*The Swamp*). Tapahtumat käynnistyvät vuodesta 1952, mutta kirjan sattuvasti otsikoidut 57 lukua etenevät vain osin kronologisesti. Runsaat takaumat häivyttävät romaanin kaksiosaisuuden konkretiaa.

Pohjoisen pallonpuoliskon soita työkseen tarponut kriitikko ei voinut välttää kiusausta hankkia suomennoksen lisäksi myös alkuperäisteoksen. Näin päästään todistamaan, että Maria Lyytinen on kyennyt hämmästyttävän hienovaraisesti sanallistamaan alkuperäisteoksen luonnonmaan-

tieteellisen pohjan tunnelmallisine kielikuvineen. Myös amerikanenglanti ja jopa opillista sivistystä vaille jääneiden paikallisten afroamerikkalaisten käyttämä slangi kiertyy monivivahteiseksi suomeksi. Lähdekriittisesti voi pyrkiä perehtymään Delia Owens'in käyttämään suoterminologiaan, jolla alavien, vesiperäisten maiden ekologia selittyy englanniksi. Ja siihen miten tiukasti tai löyhästi Maria Lyytisen suomennos pitäytyy alkuperäistekstissä ilman, että käsitesisällöt oleellisesti muuttuvat. Työ on vaatinut suomentajalta sisäistettyä kiinnostusta Atlantin rannikon mystisiin, vaikeakulkuisiin kosteikkoihin.

Suotieteen kirjanoppineidenkin on ollut vaikea päästä yhteisymmärrykseen maailmalla käytettyä englanninkielisestä suoterminologiasta (ks. Joosten ja Clarke 2002) ja koska kaunokirjalliseen teokseen ei ole totuttu liittämään asiahakemistoa ja termien käsitesisältöjä sekä suomentaja että lukija joutuvat pärjäämään omillaan.

Perusteellisessa kirjallisuuskatsauksessaan Hofstetter (1983) määrittelee Pohjois-Carolinan rannikon vallitsevan kosteikkotyypin vapaasti käännettynä seuraavasti: *Säännöllisesti tulvanpeittoon joutuvia suolakosteikkoja: Kasvukauden aikana keskimääräinen nouseva vuorovesi peittää alueen yli 30 cm:n paksuiseen suolaiseen tai murtovetiseen vesikerrokseen. Kasvillisuus koostuu heinä- ja ruohokasvillisuudesta.* Owens' in käytämä termi 'marsh' täyttää tämän määritelmän ja kääntyyne parhaiten marskimaaksi.

Lukijan toivoisi heti aluksi pysähtyvän tutkiskelemaan kirjan vuoteen 1969 asemoitua esipuhetta, joka selittää marskimaan ja suon ymmärtämisen kannalta oleellisen: *"Marskimaa ei ole suonryteikkö."* (s. 11) / *"Marsh is not swamp."* (s. 3). Marskimaan vähittäistä muuntumista todellisen kehityskulkunsa mukaisesti ohutturpeisen minerotrofisen suon 'swamp' kautta kohti paksaturpeista rahkasuoekosysteemiä 'bog' osoitetaan mahdolliseksi suomentaa kaunokirjallisin keinoin. Mutta aistinvaraisen havainnoinnin sävy on oikea: marskimaan meluisaan lintukosteikkoon verrattuna *"suo on hiljainen, sillä hajoaminen tapahtuu solutasolla."*

Kirjan maisematason ymmärtämistä auttaa kirjan alkulehdillä oleva mittakaavaton karttaluonnostelma, johon tarinan keskeisimmät tapahtumapaikat on sidottu. Osalla rantaviivaa on hiekkasärkkien muodostamia niemiä ja saaria.

Niiden väliin ja taakse mantereen puolelle jää kapeita, mutkittavia merenlahdekkeita ja alavan marskimaan rajaamia vesiuomien labyrinttejä, joissa nouseva, suolainen vuorovesi törmää mantereelta hitaasti virtaavaan makeaan veteen ja palaa murtovetenä takaisin kohden merta. Kirjan sanoin ihmisen tulisi ymmärtää: *"miten marskimaa yhdistää maan ja meren ja miten ne tarvitsevat toisiaan."* (s. 410) / *"how the marsh links the land to the sea, both needing the other."* (s. 365). Paikkaan sidotulla tasolla hiesun ja orgaanisen lietteen peittämä maanpinta on ikuisessa muutostilassa. Nousuvesi pyyhkäisee maanpintaan piirtyneet jäljet pois parikertaa vuorokaudessa tehden samalla kertomukseen kytkeytyvän tapaturman tai murhan selvittämisen mahdolltomaksi (s. 345 / s. 305). Samalla luonto tulee liittäneeksi Kyan edessä olevan loppuelämän sopusointuisesti kahteen rakastettuun: marskimaan luontoon ja merentutkija Tateen.

Jo edellä referoitu osuus – vuorovesikosteikkoiden ja soiden ekologian erinomainen kuvaus – on riittävä syy kirjan lukemiseen. Yksinäisen, itse itsensä luontaistaloudella elättäneen ja muodollisen oppivelvollisuuden välttäneen, tytön ihmeellinen kasvukertomus nuoreksi naiseksi ja tietokirjailijaksi, ei sitä vastoin tosikolle avaudu uskottavana. Mutta kysehän onkin viihdyttävästä ja tunteita liikuttavasta tarinasta, joka on upotettu vauhdikkaasti todellisen luonnon luomiin raameihin. Tältä osin tavoite on saavutettu, kun lukijan silmäkulma kostuu.

Suomennoksen nimi *Suon villi laulu* on oivallisesti valittu. Alkuperäinen nimi *Where the Crawdads Sing* ei olisi helposti kääntynyt sellaiseen muotoon, joka olisi suomalaiselle lukijalle edes symbolisesti avautunut.

Kirjallisuus

- Hofstetter, R.H. 1983. Wetlands in the United States. Teoksessa: A.J.P. Gore (toim.) Ecosystems of the world 4B. Mires: swamp, bog, fen and moor. Elsevier Scientific Publishing Company. Amsterdam–Oxford–New York. s. 201–244.
- Joosten, H. & Clarke, D. 2002. Wise use of mires and peatlands – Background and principles including a framework for decision-making. International Mire Conservation Group and International Peat Society. Saarijärvi, Finland. 303 s.